

IZHAJA VSAK DAN

tudi ob nedeljah in praznikih ob 5., ob ponedeljkih ob 9. zjutraj. Posamične števe, se prodajajo po 3 nč. (6 stot.) v mnogih tobakarnah v Trstu in okolici, Gorici, Kranju, St. Petru, Postojni, Sežani, Nabrežini, Sv. Luciji, Tolminu, Ajdovščini, Dornbergu itd. Zastarele števe, po 5 nč. (10 stot.)

OGLASI SE RAČUNAJO NA MILIMETRE v širokosti 1 kolone. CENE: Trgovinski in obrtni oglasi po 8 st. mm. smrtice, zahvale, poslanice, oglasi denarnih zavodov po 20 st. mm. Za oglase v tekstu lista do 5 vrst 20 K, vsaka nadaljnja vrsta K 2. Mali oglasi po 4 stot. beseda, najmanj pa 40 stot. Oglase sprejema Inzeratni oddelek uprave „Edinosti“. — Plačuje se izključno le upravi „Edinosti“. — Plačljivo in tožljivo v Trstu.

EDINOST

Glasilo političnega društva „Edinost“ za Primorsko.

„V edinosti je moč!“

NAROČNINA ZNAŠA

za celo leto 24 K, pol leta 12 K, 3 mesece 6 K; na naročbe brez doposlane naročnine, se uprava ne ozira. Naročnina na nedeljsko izdanje „EDINOSTI“ stane: za celo leto Kron 5-20, za pol leta Kron 2-80.

Vsi dopisi naj se pošiljajo na uredništvo lista. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo in rokopiši se ne vračajo. Naročnino, oglašje in reklamacije je pošiljati na upravo lista.

UREDNIŠTVO: ulica Giorgio Galatti 20 (Narodni dom)

Izdajatelj in odgovorni urednik **ŠTEFAN GODINA**. Lastnik konsorcij lista „Edinost“. — Tiskarna „Edinost“, vpisana zadruga z omejenim poroštvom v Trstu, ulica Giorgio Galatti št. 20.

Poštno-hranilnični račun št. 841-652. TELEFON št. 11-57.

TURČIJA PROSI ZA MIR

Zavezniki ne odnehajo.

Turki prosijo Avstrijo posredovanja.

DUNAJ 5. (Kor.) Turški poslanik Mavrogeni beg je predal snoči ministru za zunanje zadeve prošnjo za posredovanje. Mavrogeniju so odgovorili, da se mor Avstrija sporazumeti z drugimi veleilami in šele ko se zgodi to, dobi Turčija odgovor.

Beraški ponos Turčije.

BEROLIN 5. (Izv.) Listi javljajo iz Carigrada, da so d bili turški poslaniki nalog, da predajo veleilam note, v katerih javljajo Turčija, da se sicer še ne smatra za premagano, da pa iz humanitarnih in higijenskih razlogov želi posredovanja. — Veleilke niso pripravljene sedaj posredovati, ker hočejo počakati, kako se bodo dogodki razvili.

Izprememba v turškem vojnem ministrstvu.

CARIGRAD 5. (Kor.) Generalni ravnatelj računarstva, general Ahmed Teveri, je preozel začasno vodstvo vojnega ministrstva.

Nove moči na turškem bojišču.

CARIGRAD 5. (Kor.) S prestolonaslednikom so odšli na bojišče tudi sultanov sin princ Cia Eddin, maršal Fuat paša in trije ulemi. Ulemi imajo nalogo viliti četam poguma.

Nakana velesil.

DUNAJ 5. (Izv.) Velesile se bodo v najbližjem času obrle na balkansko zvezo s vprašanjem, dali bi ona sprejela posredovanje Evrope. Splošno se misli, da bod Balkanci v to privolili šele, ko se bo završil boj pri Čataldži in ko zavzamejo zvezne čete Solun Drinopolje, Skader in Bitolj.

Delo za ranjence in zavezniški cilji.

BELGRAD 5. (Srbski tiskovni urad — „Edinosti“). Za včerajšnje število propozno. Po želji prebivalstva je dobil Ferizović novime in se imenuje sedaj Uroševac. Davi so se vrnili iz Skoplja ministri. Viak je odšel iz Skoplja ob 5-20 zvečer in je prišel v Belgrad ob 6 v jutro, ter je po takem rabu 12 ur in 40 minut. Gospa Bougnole, so proga člana uprave fondov, je zbrala na Francoskem in je predala Kolu srbskih sester 20 000 dinarjev za ranjence.

Po nekaterih informacijah bodo sodelovali pri operacijah pred Solunom in Carigradom odredi vseh zavezniških vojsk, da se tako pokaže edinstvo akcije. Eden bolgarski odred je na poti k Solunu, pred katerim se sestane srbska in grška vojska, a en grški odred se prevaža v okolici Carigrada, da sodeluje pri končni bitki. — Včeraj se je vrnilo k zastavi 80 okrevanih ranjencev. Do sedaj je v Belgradu umrlo samo 8 težko ranjenih vojakov.

Napredovanje srbskih čet.

BELGRAD 5. (Kor.) Zasebna vest pravi da so napredovale srbske čete do 50 km pred Solunom. Zapadna kolona je prispela pred Bitolj. Trde, da pride kralj Peter prihodnje dni v Belgrad, kjer se malo pomudi potem pa se zopet vrne v glavno taborišče.

General Živković v Peči.

BELGRAD 5. (Izv.) General Živković je prišel danes s svojimi četami v Peč, kjer so se Črnogorci s Srbi pozdravili in pobratili.

O srbskih bojih in zmagah.

BELGRAD 4. (Srbski tisk. urad „Edinosti“). — Informirani krogi izjavljajo, da se od početka mobilizacije do sedaj ni potrošilo za vojne svrhe več nego 20 milijonov, tako da še ostane velika rezerva denarja, dasiravno se plača vse v gotovini. Vojna ne bo dolgo trajala, vsled česar ne bo čutila Srbija finančnih težkoč. Pač pa bo lahko porabila znaten del rezerve za ureditev osvojenih dežel. Privatni srbski rodoljubi i tujine, ki ne marajo, da se imenuje njihovo ime, so darovali državi 3 mil. dinarjev za vojne namane. Včeraj je prispelo 25 kozakov — prostovolcev.

Jutri izide ukaz, ki imenuje generala Radomira Putnika za vojvodo, Živojina Mišića, Miloša B. Žanovića, Petra Bojovića in Goka Mihajlovića Jankovića, ki je poveljeval drugi armadi kot rezerni general, pa za aktivne generale. Sinoč je prišel sem general Lipovac iz Rusije. — Neuradne, a zelo verjetne vesti pravijo, da so vzele srbske čete Demir Kapu in Gevgeli, tako da jih deli od grških čet, ki so zavzele Jenidže Varjar, samo še 50 km, dočim so kavalerijske izvidnice že v kontaktu. Ona dva Arnavta, kojih se je eden vrgel na strežnika, a drugi odgriznil strežniški prst, sta že zaprta. Glasovi, da so jih ustrelili, do sedaj niso potrjeni.

BRZODJAVNE VESTI. DELEGACIJE.

BUDIMPEŠTA 5. (Izv.) Proti splošnem običaju, po katerem se čita ekspozé še le za prestolnim govorom, je grof Berchtold že pri današnjem prvem zasedanju delegacij razvil svoje stališče, ker so ga delegacije prisilile, da se izjavi.

Zgodilo se je to s posebnim cesarskim dovoljenjem. Berchtoldov govor tvori važen političen dokument, iz katerega se razvidi, da je Avstrija zavrgla „status quo“ in se izreka sedaj za maksimo „Balkan — Balkancem!“ — Znamenit je tudi pasus v ekspozéju, ki govori o potrebi prijateljskega razmerja z Balkanom. Kakor je Berchtold namignil, se že vrše pogajanja.

Posebno simpatično in čisto od početka je govoril Berchtold o Italiji. Po njegovih besedah soditi, je sklenitev nadaljnje trozveže že gotova stvar in vrh tega je po njegovih namigavanjih med Nemčijo, Italijo in Avstrijo že dosežen sporazum glede Balkana.

Grof Berchtold ni ponovil oficijoznih groženj napram Srbiji in zdi se, da bodete obe državi mogli mirno živeti v sosedstvu in se ugodno razvijati.

Berchtoldov ekspozé.

BUDIMPEŠTA 5. (Izv.) V današnji prvi seji zunanjskega odseka avstrijske delegacije je podal minister zunanjih zadev grof Berchtold svoj ekspozé, v katerem je uvodoma v jako toplih besedah izrazil svoje zadovoljstvo, da je zaveznica Italija sklenila z Turčijo mir, in s tem prišla v posest Tripolitanijske, kjer da bi mogla razviti svojo bogato kulturo. Minister je potem omenjal prijaznega sprejema, ki so mu ga priredili v Italiji ne le vlada, temveč tudi ljudstvo.

Zelo resno so se razvile razmere na Balkanu. Vrše se tozadevna posvetovanja med veleilami, da bi se požar, ki je nastal, čimprej pogasil. Dosedanji uspehi vojne so prinesli balkanskim državam velike uspehe, uspehe, pod uplivi katerih so prosto razširile svoje prvotne cilje. Dočim so balkanske države prvotno zahtevale le uvedbo administrativnih reform, ki naj bi zboljšale življenjske in ekstenzije pogoje soplemenjakov v osmanskem ozemlju, zahtevajo sedaj zavezniški mnogo več, kar ni več združljivo z integriteto Turčije.

Za našo politiko, ki ni pod vplivom nikakih ekspanzijskih tendenc, mora biti merodajno le, da p. trebo za ohranitev miru združimo z našo največjo dolžnostjo, da obvarujemo interese monarhije pred vsako škodo. S svojimi dosedanjimi zanašanjem napram vojnemu dogodkom smo pokazali zadržljivost in zmernost, ki se splošno priznava. Na tej poti ostanemo tudi v bodoče, v zavesti naše notranje moči, ki nam daje popolno jamstvo, da moremo svojemu glasu zagotoviti veljavo.

Uverjen sem, je rekel minister, da moremo to storiti, ne da bi prišli v konflikt z opravičenimi interesi drugih. Pripravljeni smo upoštevati položaj, ki je nastal vsled zmag balkanskih držav, ter tako ustvariti podlago za nadaljnjo prijateljsko razmerje k istim. Po drugi strani pa imamo tudi pravico zahtevati, da pri novi ureditvi stvari ne bodo trpeli škodo legitimni interesi monarhije.

Konečno je minister še v toplih besedah omenjal Romunije, poudarjajoč, da se bo moral pri novi ureditvi stvari ozirati tudi na interese te države, ter prosil, naj z oziranjem na težak položaj delegatje ne zahtevajo od njega pobilžjih pojasnil.

Rusini si žele pravičnosti Poljakov.

LEVOV 5. (Izv.) Odbor ukrajinske stranke se je v svojem današnjem zasedanju bavil s stališčem, ki ga zavzemajo Poljaki napram Rusinom in je izrekel svojo željo, da se to izpremeni in jim postane pravičnejše.

Hofrichter prosi za revizijo.

DUNAJ 5. (Izv.) Bivši nadporočnik Hofrichter je zopet prošil za revizijo svoje pravde. Njegovo prošnjo so odklonili, a on jo zopet ponovi s pomočjo odvjetnika, ko zadobi novi vojaški kazenski red zakonito moč.

Hofrichterjev zakon se loči.

DUNAJ 5. (Izv.) Kakor se je zaznalo, je Hofrichter privolil v ločitev zakona, ki se izvrši že v najbližjih dneh.

Splavljenje torpedovke.

REKA 5. (Kor.) Danes ob 10. predpoldan so splavili v ladjedelnici „Danubius“ pri Kraljevi torpedovko vojne mornarice. Splavljenje se je vršilo brez svečanosti in je poteklo brez incidenta. Torpedovko so krstili za „Tatro“.

Biserni jubilej doktorstva.

DUNAJ 5. (Kor.) Predsedniku državnega sodišča, dr. Ungerju, ki je praznoval biserni jubilej svojega doktorstva, so predali včeraj dopis iz cesarske kabinete pisarne, s katerim se mu čestita na redkem jubileju.

Avstrijska šola v Carigradu.

CARIGRAD 5. (Kor.) Avstrijsko-ogrška šola, ki je nameščena blizu poslaništva v Perli, je opoldne ustavila pouk in je sedaj na razpolago poslaništvu, ki jo eventualno porabi za kolonijo. Jutrajšnji prihod ladij stacionark pomirja inozemce in sploh vse kristjane.

Manifestacijski shod pol. društva „Edinosti“.

(Glej v včerajšnji prilogi pod „Za pravico in resnico“.)

Državni poslanec dr. Rybář je nadaljeval:

Dokler so bili naši bratje na Balkanu slabi, tedaj se pač nihče ni zmenil zanje in naša Avstrija je n. pr. ravnala s Srbijo tako, da ga dandanes ni Srba, ki bi z ljubeznijo govoril v Avstriji. Avstrija si ni znala pridobiti spoštovanja, simpatij in ljubezni na Balkanu. Danes pa, ko balkanske države diktirajo svoje pogoje Turkom s puško in sabljo v roki, da je stvar vendar nekoliko drugačna, kakor pa so si jo predstavljali prej oni gospodje tam gori na Dunaju. Sedaj vam ne pišejo več, kakor so pisali prej, da balkanski slovanski narodi ne znajo drugega nego krasti jančke, da so polni uši in umazani, da se jih človek boji že od daleč, danes piše celo o tisti Crnigori, ki šteje vsa skupaj komaj 250.000 prebivalcev, znana „Armeezeitung“, da je Crnagora država, ki jo je treba upoštevati, da je to, kar delajo Črnogorci, nekaj velikanskega in da se tudi drugi lahko nauče kaj od njih, da jih je torej treba spoštovati.

Da, še več! Tisti diplomati na Dunaju, katerim je žalibog izročena naša usoda, niso prej mislili na nič drugega, nego na to, kako mučiti, do krvi mučiti malo Srbijo, kako bi jej odrejali vse doklade, in so tudi stavili v svojih trgovinskih pogodbah take pogoje, da bi jih ne sprejela niti Turčija. Mislili so pač, da smejo storiti vse, kar hočejo, ker imajo več vojakov kakor pa Srbija. Namesto da bi skušala pritegniti Avstrijo, to je tisti diplomati k sebi vse balkanske države, je na vse kriplje delala le na to, da ne bi prišle pod ruski vpliv, in zato je storila vse, da jih odvrne od tega ter jih mučila na vse mogoče načine. Sedaj pa je naenkrat začela tam gori pihati vse drugačna sapa. Pravijo namreč, da je bilo vse to pogrešeno, da bi tako ne bilo smelo biti, da mora biti drugače, da simpatizirajo z balkanskimi državami. Tisti, ki so delali le nato, da bi Srbija oslabela, ki so okupirali Bosno, da je ne bi dobili Srbi, pravijo danes: O, mi nimamo prav nič proti temu, če si Srbi prilaste Novi Pazar, če razširijo svoje meje, saj je za nas bolje, če smo z njimi prijatelji.

To je res, gotovo, in mi smo to poudarjali že leta in leta, a ko sem meseca junija v tem smislu govoril v bosenskem odseku, se je govorilo potem z druge strani o nekih čudnih slučajih v jugoslovanskih deželah, o nekem veleizdajniškem gibanju, ki je nevarno Avstriji, ki ga je treba zatreti z največjo energijo, da je treba zato nastopiti proti balkanskim državam, da ne bi se to gibanje še bolj razširilo v avstrijskih deželah. In glejte: danes pišejo vsi nemški časopisi tako in celo tudi „Armeezeitung“.

Pa še več! Tisti, ki so nas najhuje pritiskali zaradi naših nastopov proti Italijanom — saj so vsem znani oni dogodki izza nedavnih let, ko so postopali proti nam z neverjetno strogostjo, prav po afrikansko —, tisti danes povprašujejo: Zakaj pa smo pravzaprav v zvezi z Italijo? To smo rekli tudi mi; a kako so potem ravnali z nami in nam odgovarjali, da se vse to godi iz višjih ozirov. In Italija se je v tem času razvijala, silno utrdila svojo severno mejo, organizirala svojo vojsko in mornarico, in ko je postala močna, je s činom, ki je moral ngorčiti ves svet, hotela iztrgati Turčijo provincijo, ne da osvoboditi tamošnje prebivalstvo, temveč da bi ga izkoriščala. Italija je sedaj močna in samo čaka trenutka, da nam zasadi nož pod rebra. Pa pravijo sedaj ti diplomati, da bi bilo prav, ko bi Avstrija ne bila zvezana z Italijo, temveč z neko drugo državo.

Ko bi mi bili rekli to pred dvema mesecema! Danes celo vojni krogi govorijo o potrebi zveze z Rusijo, nas bi pa bili prej razkričali za panslaviste, rusofile. Sedaj pravijo sami, da bi bilo to bolj pametno, a to ne morda zato, ker so v resnici oni postali

bolj pametni, temveč zato, kar puške pokajo tam doli, (živahno pritrjevanje), ker so uvideli, da so jugoslovanski faktor, s katerim je treba računati, ker so si jugoslovani izsilili to spoštovanje.

Taka je torej tista politika avstrijskih gospodov diplomatov, ki jo vodijo z našim denarjem, našo krvjo in našim življenjem. Zato pa imamo tudi mi pravico, da jih ključemo na odgovor, saj vodijo svojo politiko vendar v našem imenu, dasiravno nimajo za to našega mandata, politiko, ki jo sedaj obsojajo celo njihovi največji prijatelji in jo imamo pravico grajati mi, kakor smo jo že grajali prej vedno.

Ko je leta 1876 počila prva puška v Nevesinju, tedaj se je splošno mislilo, da so razmere v Bosni in Hercegovini take, da jih ljudstvo ne more več prenašati. In res je bilo tako. Hercegovski in bosenski kristjani niso več mogli prenašati turških silovitosti, krutosti, preganjanja in zatiranja. Toda bilo je še nekaj, kar se tedaj ni znalo: da je bila Avstrija tista, ki je pošiljala puške hercegovskim in bosenskim vstašem. Naši diplomati so tedaj prikrivali celo stvar pri tem na skrivnem rovali hoteč tako ribariti v kalnem in pograbitni, kar bi se dalo in kar se je tudi zgodilo pozneje. Zato so tedaj podpirali naše brate, katerim so prišli na pomoč tudi Črnogorci in Srbi. Borili so se hrabro in dosegli so tudi uspehe. Toda Turčija je bila tedaj še močna, kompaktna, imela je dovolj vojaštva, in zato zmaga jugoslovani niso bila taka, kakršne je bilo želeti. Sklenil se je mir in ostalo je skoraj vse pri starem.

Tukaj pa je začelo vreti v Rusiji, ki se je toliko stoletij že bila s Turčijo. Ruske vojske so prekoračile Donavo, Srbija in Črnogorci so zopet pograbil za orožje in vojna je končala s popolno zmago Slovanov. Pred carigradskimi vrati, v Sv. Stefanu, je zmagovala Rusija prekovala Turkom mir, ki je skoraj popolnoma uničil Turčijo. Ustanoviti bi se bila morala po tem miru velika svobodna Bolgarska, Srbija bi se bila precej povečala, prav tako Črnogorci in tudi Rusija bi bila dobila nekaj. Turčija bi bila omejena na popolnoma majhno ozemlje. Toda kaj se je zgodilo?

Če bi bili tedaj pustili, kar je namerala Rusija, ne bi bilo prišlo do današnje vojne, pred katero se trese vsa Evropa. Boječ se, da pride do svetovne vojne. Toda vmešale so se tedaj evropske velevalisti, ki nastopajo le tedaj, kadar je treba kaj pokvariti, in sešel se je kongres v Berlinu, ki je popolnoma izpremenil svetočestanske mirovne pogoje. Bolgarska je postala mnogo manjša, Črnogorci in Srbi pa so tudi odvezli pridobljene pokrajine, obenem pa naložili Avstriji, ki se niti z enim vojakom ni udeležila vojne, da okupira Bosno in Hercegovino, da napravi mir in red ter odpravi tamošnje sramotne agrarne razmere, ter uvede sploh evropske razmere.

Pustimo sedaj vprašanje, ali je bilo pravično ali krivično, da so tako vzeli Srbom Bosno in Črnogorcem Hercegovino, ki si so jo priborili, poudariti je treba pri vsem tem še nekaj drugega: Ta Avstrija, ki je dobila nalogo, da okupira Bosno in Hercegovino, da uredi tamkaj agrarne razmere, teh razmer še niti danes, po 34 letih ni uredila (Sramota!). pač pa je dala neki madžarski fantski banki koncesijo, da izvede to, kar bi morala izvesti vlada. (Sramota! Žvižgi!) Izročila je krščanske kmete na milost in nemilost ogrskim židom, ki jih izsesavajo in izmagovali in mučijo na vse mogoče načine (Sramota!) To je vse, kar je napravila Avstrija, dočim pa so druge male balkanske države, na katere je tedaj gledala Avstrija s prezirom in s katerimi se niti pogajati ni hotela, med tem časom napredovale toliko da so lahko prijele za orožje in si nadele nalogo, ki je ni mogla rešiti niti velika Rusija, da se namreč zapodi krute azijatske barbore (tjake), odkoder so prišli, nazaj čez Bospor, da ne bodo več strašili po Evropi. (Burno odobranje!)

Sedaj, po 34 letih, vidimo, da Avstrija tam doli v Bosni in Hercegovini ni napravila prav nič. Odprli so samo lepo moderno kopališče Ilidže, da se tamkaj lahko zabavajo budimpeštanski židje, in zgradila je nekaj železnice — seveda z našim denarjem, in — seveda le tako, da zopet koristijo ogrskim židovskim velekapitalistom. Tako je pač prišlo, da so danes, ko je Avstrija tudi že anektirala Bosno in Hercegovino, ljudje tam doli skoraj bolj nezadovoljni, kakor pa so bili pod turškim jarmom. Skupni finančni minister vitez Bilinski je sicer prišel v Bosno, da bi tamkaj napravil mir in red, a pokazalo mu vrata in ga odposlali (tjake), odkoder je prišel. (Odobranje!) Tako znajo naši diplomati pridobivati simpatije balkanskih narodov.

Toda sedaj, ko so se balkanske države naveličale čakanja, da bi Evropa rešila balkansko vprašanje, sedaj pa zopet misli naša diplomacija, da zopet lahko kaj pokvari. Preden je izbruhnila balkanska vojna, se je oglašil naš minister zunanjih zadev, grof Berchtold, in vrgel v svet veliko idejo, naj vse evropske države skupno preprečijo to vojno.

Res, lepa ideja! Tudi mi bi bili najbolj zadovoljni, če bi se dalo to vprašanje rešiti mirnim putem, ker je vendar kri, ki se preliva na Balkanu, naša jugoslovanska kri, in so tisti, ki padajo, naši bratje. Toda, kako so oni hoteli rešiti to vprašanje, so

pokazali že z eno samo besedo, onim zloglasnim „status quo“. Ostalo naj bi vse tako, kakor je bilo. Je pač res, da je lepa ona naša domača: „Mi pa ostanemo, kakor smo b'li“, toda za politiko pa ni! Tam doli na Balkanu je treba napraviti „tabula rasa“, odpraviti, kar ni za Evropo, a diplomacija je le hotela svoj „status quo“. In Turčija naj bi gospodarila dalje, kakor je gospodarila doslej.

Toda sedaj pa pravilo ti gospodje diplomati kar naenkrat: Saj vendar nismo mislili tako, saj hočemo da se uvedejo „reforme“ — zopet taka lepa beseda, seveda le za Turke — mi hočemo, da le vse ozemlje ostane še pod turško oblastjo. — Ali Turčija reformira že 100 let, a vendar je ostalo vse pri starem. Saj je prišlo celo tako daleč, da so že evropske države uvidele, da je sramota, da vladajo take razmere v Turčiji. In zahtevale so evropske države, naj se reformira vsaj orožništvo. Tako je pač pri vseh naših „reformah“, da najprej reformirajo policijo in orožništvo, vse drugo pa lahko počaka. Pa so ustanovili v Macedoniji evropsko orožništvo. Da je bila Turčija res popolnoma faltna, pač prejasno kaže to dejstvo, da so jej morale dati druge države svoje orožništvo. Poslale so namreč tja dol po nekaj svojih orožniških častnikov, a na čelo vsemu temu orožništvu so postavili — Italijana (Smeh!), kar zopet kaže velikansko zmožnost diplomacije. Pustavila je namreč na čelo orožništva pripadnika tiste Italije, ki je že od nekdaj z vso resnostjo špekulirala, kako bi si trajno zagotovila svoj vpliv v Turčiji, da bi si zlasti Albanijo tako prisvojila, kakor si je Tripolitanijo.

Ta „reforma“ se ni obnesla, kajti tuj orožniki niso opravili nič in so polagoma izginili domov, nakar je ostalo vse pri starem.

To so uvideli Srbi in Bolgari in začele so se med njimi zbirati vstaške čete, ki so streljale na turške vojake in uradnike, kjer so jih le mogle zaslediti. Da to ni bilo prav, je res, ali s tem je stvar prikipela do vrhunca.

Jugoslovanske države so se naveličale večnih obljub, ki se niso nikoli izpolnile, in tako je prišlo do vojne, ne samo, ker je vsem krvavelo srce zaradi trpljenja krvnih bratov v Turčiji, temveč tudi zato, ker zaradi teh razmer v Turčiji balkanske države tudi na svojem lastnem ozemlju niso imele miru. Turki so namreč prekoračili meje, morili in požigali. Celotni ekspresni vlak iz Pariza v Carigrad je bil večkrat v resni nevarnosti. Poleg tega pa je krščansko prebivalstvo kar v celih trumah bežalo v Srbijo, Bolgarijo in Črnogoro. Tako je uboga Črnogorci, ki sama nima s čim hraniti svojih lastnih sluov, izdajala tisočake za kristjane, ki so prebežali iz Turčije na črnogorska tla. In mislile so si balkanske države: če inamo že vedno vojno na meji, če moramo vedno stati pod orožjem, storimo vendar enkrat konec vsemu temu! Ali svoboda ali pa smrt! Pripravljene so bile slavno zmagati ali pa umreti, ter prepustiti vse sramoto Evropi, ki si sama sebi in drugim ni znala pomagati. (Odobranje!)

A kaj so vse tedaj počeli naši slavni diplomati? — Ko je izbruhnila vojna, so pisali poluficijozni in oficijozni listi: Bog varaj, če Srbi ali Črnogorci prodoro v Novi Pazar. Gorje jim tedaj! Sandžak Novi Pazar je v naši interesni sferi, mi moramo imeti svobodno pot do Soluna, do kamor sega naša interesna sfera. In pri nas v Avstriji se je vse, kar prisega na to časopisje, začelo tresti, kaj bo, ko prvi srbski vojak prestopi novopazarsko mejo, češ, tedaj odrinejo nemudoma naši regimenti čez mejo in na naše Srbe, kaj se pravi imeti „kreančo“. Toda Srbi in Črnogorci so prestopili mejo, jemali mesto za mesto in v njih tudi takoj uvažali svoje upravne urade ter proglašali vse, kar so zasedli za srbsko in črnogorsko kraljestvo; pri nas se pa vendar ni genil nih eden vojak in ono časopisje je začelo pisati: Saj vendar ni bilo tako mišljeno, da bi mi takoj udarjali; toda če bi pa hoteli ostati Srbi in Črnogorci tam, potem bi jim pa že pokazali! In zopet je bilo čuti glasov o „status quo“, in zopet so se oglašili oni naši fini politiki in naše nemške in ogrske „ljudstvo“ (Klic: naši Turki!), da nastane potem svetovna vojna za pravice do Balkana, katere da gredo v prvi vrsti Avstriji, misleč, da se bodo balkanske države zbale teh groženj; toda te so jim odgovorile: Tukaj smo in tukaj ostanemo! (Viharno odobranje!) (Konec jutri)

Madžarski politik za prijateljsko razmerje z balkanskimi državami.

Bivši ogrski minister grof Julij Andrássy je v včerajšnji „N. Fr. Presse“ objavil članek, v katerem dokazuje uvodoma, da je bila Austro-ogrsko vedno naklonjena balkanskim krščanskim državam.

Po tem uvodu pravi grof Andrássy, da monarhija ne more sprejeti načela, da treba ohraniti v vsakem slučaju status quo. Ko bi Turčija zmagala, ne bi bilo dovoljeno, da ona podjarmi balkanske države; v slučaju zmage Turčije bi bilo torej moralo ostati pri status quo. Če pa male krščanske države iz lastne moči popolnoma premagajo Turčijo, bi bil status quo absurdum. V zavesti svoje moči se te države ne odpovedo svojim aspiracijam. Če bi bila Turčija od

nasprotnikov definitivno premagana, se mora vsaka krščanska država ojačiti v razmerju s svojo zmago.

Mi moremo z razvojem balkanskih držav gospodarski le pridobiti. Cim bogatejša so Bukarešt, Beograd in Sofija tem bogatejša mesta tudi Dunaj in Budimpešta. Cimbog izbrani in napredni bodo naši južni sosede, tem naravnjeji je tudi naš kulturni in naravni napredek.

Omenjajoč razmerje nad Avstro-Ogrsko in Rusijo zaključuje grof Andrássy svoja izvajanja:

Naši interesi so tako malo egoistični interesi moči, oni tako soglašajo z interesi mirne Evrope ter prav razumevanimi interesi Rusije — sedanja ruska politika je tako zmerna in pametna — da ne dvomim na možnost sporazuma. Nikakor pa ne smemo brezobzirno vstrajati na stališču status quo.

Francoski predlog za ureditev balkanskega vprašanja.

Francoski ministrski predsednik je sestavil novo formulo za ureditev balkanskega vprašanja. In sicer:

1. Velešile priznajo vsaki balkanski državi ono ozemlje, ki ga je zasedla.
 2. Sultan obdži suvereniteto nad Carigradom in okolico.
 3. Skliče se evropska konferenca, katere se vdeže tudi balkanske države.
- Na Dunaju s temi predlogi, ki so brez dvomno stavljeni v sporazumu z Anglijo in Rusijo, niso nič prav zadovoljni.

Popis bitke pri Lile Burgasu.

Dopisnik angleškega lista „Daily Chronicle“ je dobil od svojega dopisnika v turškem glavnem taboru sledeče poročilo:

Turško armado je zadela nesreča, ki se ne da več popraviti, doživela je strašni poraz, kateremu sta sledila zmešnjava in beg. Štiri lepi armadni zbori, ki so tvorili armado Abdulah paše so sedaj premagani in demirani. Branitelji so bežali brez moči pred napadajočimi Bolgari in sem le razveden kdaj pade glavno mesto v roke zmagovalca 40.000 moč najboljših turških čet je padlo. Abdulah paševa armada se zdi, da se je stopila kakor sneg na solcu. Ta beg, ki se je enkrat začel, je bil splošen. Stotnje so se zakropile v male oddelke, dokler ni prenehala vsaka zveza in je postala demoralizacija splošna. En del armade je našel pot nazaj v Čerlu, a bolgarsko topništvo je tako strašno streljalo v nje, da jih je na tisoče pobilo.

Bil sem eden dveh Angležev, ki sta bila od bežičih Turkov povlečena v divjigibanje. Vdeležil sem se že mnogo bitk, a prvič pri premaganih in bežeči armadi; videl sem strašne prizore, ki mi ostanejo vedno v spominu.

Tekom cele bitke se je pokazalo, da bolgarska artilerija daleč nadkriljuje turško. Turška artilerija se ni mogla upirati morilnemu ognju in se je polagoma umikala. — Mnogo topničarjev je bilo mrtvih, večinih konj mrtvih, tako je artilerija morala opustiti mnogo topov. Bolgari, polni energije, so viharno drli naprej. Konečno so Turke popoldne izbombardirali iz Lile Burgasa. Prebivalci so k sreči zbežali prej, tako med civilisti ni bilo izgub. Ko je prenehal boj Turkov, je bolgarska infanterija z bajonet zavzela mesto. Večina turške garnizije se je ujemaknila; ostale so le straže, ki so bile ujetke kakor podgane v past. Vojaki četrtega zbora so se, dasi dva dni brez hrane, energično, a zastoj, branili, ter so padli vsi do zadnjega moža.

Pri železniški postaji, ki je šest kilometrov od Lile Burgasa, so Bolgari našli en neupravičen odpor. Tu je bil nastavljen en del konjeniške divizije pod Salih pašo in Fuad pašo. Bolgari so postavili na glavni mostovi svojo narodno zastavo in so potegnili pogumno naprej. Lile Burgas leži v kotlinasti nižini, obdani od gričev. Ko so se Bolgari približevali železniški postaji, jih je sprejel brz oženj iz topov, ki so bili nastavljeni na bližnjih višinah. Skozl vrste Bolgarov so šli smrtonosni šrapneli. Ko je zmeđenost, ki jo je povzročil in neupravičen odjenj dosegla svojo višino, je skočila turška konjenica iz svojih skrivališč, ter navali, kakor vrtnec na bolgarsko pehoto s klicem: Alah il Alah. Bolgari so se obrnili, a turška konjenica jih je enostavno pogazila, kar je napravilo ogromno škodo v bolgarskih vrstah. To je dalo Turkom poguma, da so nadaljevali svoje prodiranje, a so se naenkrat naš pred bolgarskimi strojnimi puškami, ki so pobili Turke in njih konje. Ostala je le raztrgana in skup zmetana masa. Le malo teh pogumnih mladičev se je vrnilo; večina njih je našla junaško smrt. Vse to se je izvršilo hitro eno za drugim. Bolgari so si potem, ko so bili potisnjeni nazaj, zopet opomogli in spravili naprej svoje težke topove. Turki vojaki, ki so še živeli, so se hitro umakli proti železniški postaji, a bolgarsko topništvo je tako dobro streljalo, da jih je le malo pobegnilo. Ker so v Lile Burgasu ostali le še mrtvi Turki in prednja straža Bolgarov, so Turki obrnili svoje topove na mesto, ter povzročili veliko škodo. Bolgari, ki niso padli pod krogliami turških topov, so ostali mrtvi pod razvalinami.

M. tem pa bolgarsko topništvo ni bilo

brezdelno. Turško topništvo je bilo brez kritja in pehota brez okopov. Zato je bil topniški boj ugoden za Bolgare. V veliko iznenadenje turškega generalnega štaba so Bolgari zasedli s svojimi topovi pozicije, ki so jih bili očitno že prej izbrali. Baterije so šle na svoja mesta hladn krvno, kakor bi bil manever in ko so začeli streljati, so očitno natančno vedeli za oddaljenost posameznih okoli ležečih višin; merili so tako dobro, da je bil ogenj morilen. Turki vrhovni poveljnik je bitko opazoval iz višin v bližini Sakigkeja in šele ko je videl, da je potlačena infanterija in artilerija, se je na njegovem obrazu prvkrat pokazal strah. Turška artilerija je imela tako malo municije, da jo je že jutraj popolnoma izstreljala. Zato so stali tuški topničarji v prekritih okoliščinah in niso mogli odgovarjati na bolgarski ogenj. Vsa turška fronta je bila obsuša s strahovitim dežjem krogeli. Bilo je pra o klanje. Popadalo je na stotine ljudi. Šele noč je decimiranim Turkom prinesla nekoliko miru. Turki so nujno potrebovali spanja in hrane, a jesti ni bilo ničesar, dočim spali s strahu pred Bolgari niso mogli. Povsodi okoli so ležali mrtvi in ranjeni, a bilo je le malo zdravnikov in nikavih ambulant. Zato je večina ranjenecv poginila v mrzli noči.

Vojaki na levem hribu so se začeli brez ukaza umikati, ker se vsled lakote niso več mogli bojevati. Poveljnik Abdulah paša je poskušal umikajoče se vojke zadrževati s konjenico, a tudi ta se je odručila umaknim se pešcem. Na to je Abdulah paša dal ukaz za umaknitev levega krila. On sam pa je brez suknje in klobuka in brez adjutanta ahal proti Karisdianu, 16 kilometrov jugovzhodno od sedanjega glavnega tabora, da bi tam zadržal umaknitev centroma. Njegov odhod pa so vojaki kmalo opazili in to je polivalo usodopolno. Neki vojak je z klicem: Bolgari prihajajo in takoj je nastala panika, n se je razvila v divji beg.

Bolgari so začeli bežiče Turke takoj preganjati. Dobili so v roke topove, vojni material, trane itd.

Konečno pravi dopisnik angleškega lista, da je sam videl rezerviste, ki niso znali zaspati mavzerjevih pušk. — Sicer so pa imeli tudi Bolgari ogromne izgube. Od dveh turških bataljonov je ostalo le 6 moč pri življenju!

Darovi za jugoslovanske rdeče križe.

Nadalje so darovali sledeča gg. po K: N. N. 30, Kap. Aleks. Majlovič 20, K. V. Siro Gopčev 10, Delavski podporni društvo v Trstu 50, Melhior Operski 10, N. bralo v goštilni „Zlupana“ v Podčetrju 240, Vekos. F. gar. S. žana 2, I. ana G. ru, S. žana 1, Kranjc. S. žana 1, J. n. F. loč 2, Tuzulin, S. žana 1, Ante Krešev 20, G. sp. Suga, trgovci v Rožanu nabral v g. sp. dr. v Škedenju pod geslom: „Za naš red in svobodo darujem“ za Črnogoro 9, Ivan Pečnik 1, Josko Mezo 1, Mirja pl. Valdrin 20, dr. E. L. Slavik 60, Uradniki „Biljana“ darovali so 140, katere so darovali: W. Weiss 15 E. Kobau 10, C. Beluš 5, gca. S. P. gatschnig 2, gca. M. Sn. darč 3, gca. D. S. žana 1, gca. M. Podbešek 1, B. Rač 10, K. Veselek 10, L. Stevanović 10, R. Teply 10, B. Halik 5, N. Petričev 5, V. Kukulj 5, G. Karoschitz 5, A. L. av. 2, F. Carlini 2, G. G. štan 2, J. Uković 3, M. Zobeč 5, S. Deisenberg 4, A. Bakšun 2, O. Cegnar 1, M. Suny 2, O. Beluš 2, P. Tavzes 2, S. Klopčava 2, J. Belović 5, M. Križmanč 1, Spingarn 5, Radč 5, Kukulj, P. triševič 3, E. L. kner 100, V. Smokvina 250, Antun V. yczany 2652, Martin Salko, Gorica 5, Viad mir Kerševani, Dornberg nabral denar za „Rudečji križ“ v Dornbergu 19944, Fran. Peric 3, Dreossi L. reet 30, Kap. Gjorgje Lucić 20, Gustav Weiger 20, Šime Braniča 10, Frano Wiegler 10, R. Neumann 10, Guro Marić Dubrovnik 10, N. N. 10, G. Foschianti 10, Svetislav Marčević 5, J. žo Jovanović 10, Vladimir G. ža 5, G. Gron 4, Risto Jinkov 5, Rade D. iakov 2, Lazar Seper 2, Jivo Pupovac 1, Jivan Kostić 1, Stevan Skokna 1, nabral g. A. Mitič ter poslal direktno črnogorskomu rdečemu križu skupaj 3100—, Flora B. iako Skulević 1000, M. č. Aleksa 1000, Jivo Panč 1, supuga 75, Angel Jinkov 50, Dr. Kosta Gregović 40, Ana Didna 100, O. ac Arsenije Posnič 10, O. ac N. iko V. iakov 100, Spiro Petijev 50, N. iko Črnogorčev 15, Podružice Zimolje 50, Fran Presel 50, a od druge braće Srba, koji niče, da im se ime znade 510.

Skupaj K 423030

predvčera izkazano 31.605 98

Skupaj K 35.836 34

* V „Edinosti“ od 31. t. m. izkazan znesek K 60 S. Lucija; sta darovala g. Tinče P. egejl 50 kron. in g. Josip Makovšek 10 kron.

(Nadaljevanje na tretji strani.)

lode in modno blago za gospode in dame, priporočam KAREL KOJIAN. tovarna sokna v Humpolcu (Česko) : : Uzorci franco

Sukna,

* Svota K 153:10 izkazana včeraj v „Edinosti“, ki jo je poslal g. Ivan Franković iz Lokev na Krasu, je nabrana med rodoljubi v Lokvi.

Domače vesti.

Smrtna kosa. V Bazovici je včeraj ob 5 popoldne nenadoma umrl vrli rodoljub Andrej Parman, p. d. Frle. V nedeljo ob 4 popoldne je še čital „Edinost“, dva dni pozneje je bil že mrtev.

Pokojnik je bil blaga duša, vrli in delaven narodnjak ter član vseh narodnih društev v Bazovici, pri zavarovalnici goveje živine je bil tajnik. Bil je z eno besedo vrli mož, ki ga bodo Bazovčani pogrešali. Še dne 17. t. m. bi bil moral nastopiti v veliki ulogi pri igri na veselici CM podružnice. Pogreb se vrši danes. N. p. v m.

Za božičnico v Sv. Križu. „Lega Nazionale“ prireja v ogroženem Sv. Križu otrokom slovenskih staršev vsakoletno božičnico iz namena, da jih bolj priklene nase. Bliza se torej čas, ko bo „gran patra“ napravila svojo božičnico in takrat bo naša deca s solznimi očmi razočarana stala ter mlo gledala, kako nosijo „Legini“ otroci domov škatle, obleke, čevlje, sladčice ter cele ducate „Dantejev“.

Zato so sklenili nekateri rodoljubi v Sv. Križu nabirati prostovoljne darove od slavnega občinstva, trgovcev ter denarnih zavodov v Trstu in okolici v namen, da se priredi božičnica tudi za našo ubogo slovensko dečo.

Ker poznamo narodno poštenost našega ljudstva, smo trdno prepričani, da nam v tej nujni potrebi, ker ni denarnih sredstev na razpolago, izkaže svoje simpatije z darili, za kar jim plačilo prav gotovo ne izostane. Posebno prosimo tržaške rodoljube, da se takoj odzovejo tej prošnji. Darila hvaležno sprejema Janko Sedmak v Sv. Križu pri Trstu št. 61.

Oni Mališič Ivan, ki je bil, kakor smo pisali, v nedeljo aretiran, da sam prav ne ve zakaj in potem izpuščen, je daroval CMD 1 K in upa, da vsaj zdaj radi tega ne bo zopet aretiran. Denar je pri upravi „Edinosti“.

Slovensko gledališče.

Jutri v četrtek zvečer se vprizori zanimiva in svetovnoznana drama italijanskega pesnika Gabriela d'Annunzio, katerega tako prvič spozna naše gledališko občinstvo, in sicer drama

„GIOCONDA“.

V nedeljo zvečer bo naše gledališče, primerno sedanjim velikim dogodkom na Balkanu, vkprizorilo v originalu dramo črnogorskega pesnika kralja Nikolaja I.,

„BALKANSKA CARICA“.

Vstopnice za obe predstavi je mogoče že sedaj dobiti pri gledališki blagajni.

Tržaška mala kronika.

Trst, 5. novembra 1912.

Garibaldinsko junaštvo. Te dni je prišel v Trst neki Rihard Zumin, menda učitelj v Škocijanu pri Trzinu. Mož je Ita-

lijan, oziroma Furlan in je rojen v Gradiški. V Trstu je posetil nekega svojega znanca — Slovenca in mu je odkril svoje srce: da gre namreč k Garibaldijevi prostovoljski četi na Grško in ga je celo naprosil, da bi mu kolikor mogoče pomagal pri tem. Dotičnik je res storil vse, da temu bodočemu boritelju za svobodo balkanske raje olajša pot. Preskrbel mu je vožnji listek za parobrod, preskrbel mu je tudi stanovanje v hotelu, sploh vse, česar je potreboval. Zvečer, ko je bilo treba iti v hotel spat, da bi se zjutraj odpeljal, pa je navdušeni Garibaldinec izginil in ni ga bilo več. Mu je pač padlo junaštvo v hlače, kajti tam, kjer krog-je žvižgajo, je za take junake le nekoliko prenevarno.

Nasilen Koprčan. Danes ponoči nekako okoli treh je po ulici Punta del forno razgrajal 48letni Ivan Mika, krošnjar iz Koprja, kolikor mu je pač dala duša. Stražnik ga je parkrat opominjal, kar pa ni nič izdalo, vsled česar ga je povabil s seboj na policijski komisariat v ul. Mude vecchia. Mika se je pred uradnikom ponašal tako arogantno, da ga je uradnik parkrat opominjal, kar pa je vročokrvneža tako razjarilo, da je pograbil za pisalno mizo in jo hotel preobrniti narobe in počenjal še marsikaj drugega. Ko so ga stražniki prišli, jih je začel zmerjati in jim groziti, da jih pobije. Trije stražniki so ga komaj ukrotili in uteknili potem v luknjo.

Par kilogramov rozin sta ukradla v hangarju štev. 71 v stari prosti luki 20letni Josip Pizzamus iz Milja in 18letni Franc Ermenegildo iz Trsta. Pri vratih ju je vjel fil nančič paznik in ju izročil policiji.

Pri hazardni igri so goljufali. Aretirani so bili 18letni dilaar Anton Serblin iz Sv. Petra v Šumi, 19letni Ivan Skofč iz Montiča in Anton Mavrovič, star 22, zaradi hazardne igre in goljufije.

Žepna tatvina. Na igrišču v ul. Maddonnina je bil aretiran neki Esposito Girometta iz Castellana pri furlanskem Vidmu, ker je nekemu Ivanu Hafnerju izmeknil iz žepa denarnico s 7 K.

Nesreča v Sv. Križu. Josip Košuta v Sv. Križu št. 93 je poslal svojega 7letnega sina Viktorja z volom v njivo. Deček je vzel seboj na voz še druge tri tovariše. Ker je deček vola poganjal, se je vol splašil, pri čemur je eden otrok padel z voza in se težko poškodoval, da so ga morali spraviti v bolnišnico. Nesreče je kriv na vsak način gospodar vola, ki je izročil voz in vola takemu otroku.

Samomor. Žimničar Attilio Loro, Benečan, ki je stanoval v ljudskem prenočišču v ulici Gaspere Gozzi, je skočil danes ob 5 popoldne iz četrtega nadstropja na cesto in se je hudo pobil. Spravili so ga v bolnišnico, kjer je 50letni revež že umrl. Vzrok — beda.

Nenadna smrt. Inženir Friderik Krepac iz Škorklje je nocoj nenadne smrti umrl. Zdravnik, ki je prišel, je konstatiral smrt.

Poskušen samomor. Angelo Cappello, 22leten privaten uradnik je šel danes ob 4. popoldne v kavarno „Edison“, kjer se je na stranišču ustrelil. Neki zdravnik, ki je bil ravno v kavarni, mu je nudil prvo pomoč. Cappello leži v bolnišnici; njegov položaj je zelo resen.

Zavrtni umor v Trebčah pred porotnim sodiščem.

Karel Hrovatin oproščen.

Drugi dan razprave.

Drugi dan razprave se je nadaljevalo zaslišavanje prič. Prva je bila zaslišana Antonija Možina, ki je izpovedala, da je umrl župnik Hrovatin imenoval obtoženčevega očeta „hlapčeta“, obtoženca pa „manigolda“, da mu bo zapustil samo pet goldinarjev, ter da ima vedno pripravljen revolver za svojega „manigolda“.

O življenju Hrovatinove družine je prič povedala kakor ostale priče, da se jej je godilo zelo slabo vsled šikan župnikove kuharice, ki je v vseh Trebčah nihče ni maral.

Priča Ivan Gulič je izpovedal približno enako, kakor ostale priče in tudi potrdil, da so imeli vsi obtoženca za dobrega človeka.

Priča Ivana Kralj je potrdila, da je bil obtoženec tisti dan, preden je umoril Kristanovo, v njeni gostilni, kjer je popil pol litra vina. Bil je trezen, vsaj poznalo se mu ni, da bi bil pijan. Sicer je bil obtoženec vedno dober človek in je imel rad svoje starše, katere je tudi podpiral.

Nadalje je povedala, da so vsi Trebenci smatrali le Kristanovo krivo žalostnim domačim razmeram pri Hrovatinovih. O Kristanovi je rekla, da je ljudje niso marali in so bili pravzaprav zadovoljni s tem, kar se je zgodilo.

Priča Ivan Kralj, poljski čuvaj v Trebčah, je izpovedal, da ga je tisti dan prišla žena poklicati in mu je povedala, da je prišel obtoženec naznaniti, da je umoril Kristanovo. Obtoženec je bil zelo razburjen. Priči je obtoženec tedaj izjavil, da je storil svoje dejanje zato, da ne bo treba njegovim staršem iti po svetu. In obtoženec je

tudi rekel napram svojemu očetu, naj nikar ne joče, da je to storil zanj, da njega reši.

O življenju Hrovatinove rodbine je prič izpovedal, da je bilo vedno slabo, ker jim je Kristanova gospodarila. Župnik Hrovatin je svojega brata, obtoženčevega očeta, vedno imenoval hlapčeta, obtoženca pa „manigolda“. Župnik tudi je pripovedoval priči, da ne zapusti svojim nič.

Tedaj, ko so prišli Hrovatinovi tako v stiske, da so jim prodali vola in kravo, je prišel prič četrt ure prej h Kristanovi in jo sam opozoril, naj bi pomagala Hrovatinovim. Toda Kristanova je bila trdega srca in je rekla, da ona ni nič kriva. Pozneje, ko se je vršila prodaja, je Kristanova gledala skozi okno in se smejala.

Kristanove sploh nihče ni imel rad v Trebčah in ljudje so bili zadovoljni, da se je to zgodilo.

Na braniteljevo vprašanje je prič ponovno potrdila, da je bil obtoženec tedaj, ko je prišel k njemu, zelo razburjen.

Priča Ivana Kralj je v, žena poljskega čuvaja, je izpovedala, da je prišel obtoženec v njeno hišo; bil je ves drugačen, kakor je bil drugače, imel je solzne oči in videlo se je, da je težko zadrževal jok. Vprašal je pričo, kje je njen mož in potem povedal, da je „kuharici prerezal vrat“.

O razmerah Hrovatinove rodbine je povedala, da se je Hrovatinovim godilo slabo.

Po dejanju so Trebenci pač obžalovali, da se je dogodil umor, a vseh jim je pa le bilo, da je Kristanova izginila, in čula je tudi, da so ljudje klicali obtožencu živio. Obžalovali so obtoženca, ki je že prej moral veliko trpeti in sedaj še več.

:: Cabaret „Maxim“ ::

Ravnatelj: K. Maurice. Trst, ulica Stadion št. 10. Ravnatelj: K. Maurice.

Od 1. do 15. novembra senzacijonalen spored!

MIMI FERLA, subretka. MELLY MIELS, subretka. FRANZI RELLY, subretka.
SMITH & JACKSON, ameriške pesmi in plesi.
LA LANERA, plesalka. GRETEL KOENIG, subretka. TRANTE LIEBE, deklamovalka.
PAVEL STEFAN, humorist. SIEGFRIED OSER, komik. NINI CLAIRON, subretka.

Začetek točno ob 9. — Konec ???

VSTOPNINA: I. prostor 2 kroni; II. prostor 1 krono.

Čevljarska zadruga v Mirnu

edina Jugoslovanska tovarena — čevljev. Zadruga ima lastne prodajalne: izdeluje vsakovratne čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekose vse proizvođače tujih trdk.

Velikanska zaloga pohištva in tapetarij

:: Paolo Gastwirth ::

TRST, ul. Stadion št. 6 - Telefon 22-85 (hiša gledališča Fenice)

Najbolj ugoden vir za nakupovanje bodisi glede cen, kakor tudi kakovosti. Kolosalni izbor.

Hans Scheidler

zobotehnik

bivši: prvi zobotehnik Dr. Ferdinanda Tanzer

Sprejema od 9—1 in od 3—6. 575

Trst, Piazza C. Goldoni št. II

PEKARNA

v ul. Giulia št. 92.

Vsak dan 3 krat svež kruh s prodajo jestvin in kolonijalnega blaga.

Priporoča se lastnik slavnemu občinstvu v Trstu in okolici.

V novem bazarju v ulici Belvedere št. 7

se dobi blago po konkurenčnih cenah.

Posebno železne kuhinjske posode, porcelan in steklo kakor tudi velika zaloga igrač.

Za obilen obisk se priporoča

EMILJA NOVELLI

Velika zaloga dvokoles

in kmetijskih strojev, gramofonov, orkestronov pri

Batjel-u,

Gorica, Stolna ulica št. 2 in 4.

Mehanična delavnica. — Prodaja na obroke. Ceniki franco. Velika zaloga vsakovrstnih strojev rabljenih po ceni.

Alberto Finzi & C.o

Trst, ulica Gaetano Donizetti 1.

Poslovna agentura ogrske obče kreditne banke

(Ungarische Allg. Creditbank) podružnica v Reki

prodaja po zelo dobrih cenah: žito vsake vrste, debele in fine otrobe, oves in sočivje in ker je ob enem zastopstvo goriomenjene banke, nudi kupcem najboljše in najgotovnejše jamstvo za točno postrežbo.

Zastopstvo in skladišče

dobroznane moke Združ. parnih mlinov „Hngaria“ ak. dr. v Budimpešti.

Ceniki in usredi se pošiljajo na zahtevo.

Telefon št. 458, zvoniti dvakrat.

Brzjavaj: ALBERTO FINZI, Trst.

Izžrebanje nepreklicno 9. novembra 1912

ob 8. uri zvečer, na Dunaju Schottenring 11 (Policijsko ravnateljstvo)

Loterije c. kr. policijskih uradnikov ter njihovih vdov in sirot

pod pokroviteljstvom gosp. c. kr. policijskega predsednika Karla vit. pl. Brzesowsky-ja. 1. Glavni dobitnik 30.000 kron vrednosti, se izplača kakor doslej tudi v gotovini. — Srečke se dobivajo v vseh menjalnicah, loterijah in prodajalnicah tobaka. Skupni znesek dobitkov 80.000 kron.

Srečka stane 1 krono.

R. Gasperini, Trst

Telefon šte. 1974.

špediter

Via Economo št. 10.

Prevozno podjetje

Sprejema razcarinjanje vsakegakoli blaga iz mitnic, dostavlja na dom.

POŠILJATVE, POTEGA KOVČGOV. NAJUGODNEJŠE CENE.

Zastopstvo trdke „Cement“

Tovarna cementa „Portland“ v Splitu.

PRODAJA NA DROBNO.

CENE BREZ KONKURENCE.

Pozor!

Vsako soboto svinjske koine, domače jetrance in klobase.

Restavracija-Hôtel Balkan (: Piazza : Caserma)

Priča Avgust Čebren je izpovedal, da je delal pri Hrovatinovih, to se pravi, pri župniku Hrovatinu, ki mu je ostal celo zaslužek dolžan.

Kristanova bi se bila zelo rada poročila z obtožencem, toda ta je ni hotel in je rekel, da je prestara zanj in da ima že drugo ljubo. Obtoženec je tudi pripovedoval priči, da Kristanova pušča vse noči vrata svoje sobe odprta, da bi lahko prišel on k njej, da pa tega nikakor noče; če hoče, naj gre on, priča, česar pa ta tudi ni hotel.

Nadalje je izpovedal, da je Kristanova nekega dne hotela izgnati Hrovatinove iz hiše s pomočjo orožnikov.

Potrdil je, da je obtoženec padel s senika. Vstajati so morali na delo ob dveh, treh ponoči.

Priča Anton Kralj, p. d. Riba, je pripovedoval, da je Kristanova imela velikanški vpliv na župnika Hrovatina. Pripovedovala je priči sama, da je župnik hotel zapustiti svojim sorodnikom svoje premoženje, da pa je ona povezala tedaj obleko in mu rekla, da gre takoj od njega, ako stori to. Obleko je imela povezano tri dni, in ko je videl župnik, da ona ne odneha, je odnehal on.

Potrdil je, da obtoženec ni bil pijanec, da je bil dober človek in da je posebno rad imel svoje starše. Večkrat je rekel, ko so govorili o trpljenju Hrovatinove rodbine, da bi on pač pretrpel vse, toda da se mu smilijo starši. In Hrovatinovi so veliko trpeli ves čas, Kristanova jih je tako pritiskala, da niti glasno govoriti niso smeli v hiši.

Priča Ana Tomšič, roj. Kristanova, sestra umorjenke, je izpovedala, da je bila štirikrat pri svoji sestri, ki je nekako pred tremi leti pripovedovala, da je je Karlo grozil, da jo bo ubil. O kakih preprih s Hrovatinovi ni čula ničesar, pač pa je je povedala župnikova sestra, da se je bati, da bo Kristanova ubita, če ne gre od župnika. Branitelj: Župnik Hrovatin ni imel sestre.

Porotnik g. Pečarič: Ali vam sestra nič drugega ni povedala, kakor samo to, da je je obtoženec grozil, da jo ubije?

Priča: Nič drugega!

Porotnik g. Pečarič: Prav čudno!

Priča Angela Žele je nečakinja umorjenke Kristanove, punčka stara 10 let, ki je bila 16 mesecev pri Kristanovi v Trebčah. Dočim je izpovedala pri sodniku v Ilirski Bistrici, da je slišala obtoženca govoriti Kristanovi, da jo ubije, je danes izjavila, da ni slišala tega, pač pa da sta se prepirala. Teta je bila huda in je tudi njo večkrat pretepala in jo pošiljala proč.

Na vprašanje porotnika g. Preloga je povedala, da je videla obtoženčev mater jokati, ko je bila teta na parah, drugače pa da je ni videla jokati in tudi ne očeta obtoženčevega.

Priča Bernard Kralj je pripovedoval, da sta hodila nekega dne z obtožencem skupaj od Sv. Ivana v Trebče, kjer mu je pravil obtoženec o težavah, ki jih imajo doma. Govorila je bilo tudi o dedščini, in je rekel obtoženec, da pač ne ve, kaj se zgodi, ko pride domov. Obtoženec je imel svoje starše zelo rad.

Priča Anton Škerl je pripovedoval o razmerah pri Hrovatinovih, kakor druge priče. Glede Kristanove je rekel, da je nihče ni mogel trpeti v Trebčah. Bila je ženska, ki ni govorila z nikomer, niti „dober dan“ ni rekla nikomur, hodila le iz cerkve in v cerkev, robec na očeh in s pogledom v tla obrnjenim. Bila je zelo skopa in ga ni menda človeka, ki bi mu bila katerikoli kaj darovala.

Priča je nato pravil, da mu je obtoženec tožil o neznosnih razmerah, v katerih se vsled Kristanove nahajajo njegovi stariši, in tudi vsled dedščine, rekoč, da ne ve, kaj se zgodi, ko pride domov.

Končno je pripovedoval, da se mu umrli župnik v zadnjem času ni zdel prav pri pravi pameti, ker mu je hotel nekako izvabiti neke posestne listine.

Nato je predsednik prečital izpovedbo Andreja Kristana, ki zahteva odškodnino 2000 K za škodo, ki jo baje trpi vsled smrti Katarine Kristanove.

Župnikova oporoka.

Branitelj dr. Mandić predlaga nato, naj se zasliši še kot priča obtoženčeva sestra Marija, ki lahko natančno pojasni, kako so se razmere v rodbini popolnoma izpremenile po prihodu Kristanove v Trebče.

Drugi predlog je bil, naj se prečita oporoka župnika Hrovatina.

Državni pravdnik se je pridružil predlogu na prečitanje oporoke, upiral pa se je zaslišanju obtoženčeve sestre.

Sodni dvor je zavrnil predlog na zaslišanje te priče, sprejel pa je predlog na prečitanje oporoke, ki se glasi:

V imenu Boga Očeta in Sina in svetega Duha, amen.

Podpisani pri popolni pameti in pri popolnoma zdravih dušnih in telesnih močeh razpolagam nastopno s svojim premoženjem:

1) za 2 (dve) ustanovni sv. maši, eno za 4. februarja in eno na dan moje smrti 400 K; 2) za eno sv. mašo za svojega pok. očeta Franceta 200 K; 3) za svojega pok. mater Heleno eno sv. mašo 200 K; 4) za svojega pok. starega očeta Matevža

Cinka eno ustanovno mašo 200 K; 5) za svoj pok. staro mater Katarino Cinkovo, eno ustanovno mašo 200 K; 6) za svoj pok. brate in sestre eno ustanovno mašo 200 K; 7) za uboge 300 K; 8) za šolski sklad 100 K.

9) Za svojega brata sem plačal 1000 K ge. Ani Štrukljev, 1000 K g. Schilzu in 1000 K g. Josipu Pierobonu, tako, da je popolnoma plačan. Dalje je prodal svojo živino za 6000 K, lesa za 2000 K. V Orleku je on 400 K od Antona Pirjavtza, katere sem posodil, samolastno dvignil in zase obdržal. Dalje je vino in drugo blago za 3000 K razpečal in na svojih zemljiščih, katera je zanemarjal, mi je napravil škode za 5000 K. Jaz mu zapustim 200 K; 10) svoji nečakinji Mariji, por. Kralj, zapuščam 100 K; 11) nečaku Karlu Hrovatinu 10 K; 12) nečakinji Justji Kraljevi 10 K; 13) nečakinji Jožefi Cink 10 K; 14) nečakinji Mariji Kraljevi, roj. Gergičevi, 10 K; 15) nečaku Matiju Gergiču 20 K; 16) nečakinji Antoniji Gergiču 300 K; 17) umrli brat Franc je izplačan, temu sem dal 10.000 K; 18) moji nečakinji Ivani, hčeri Franca, 200 K; 19) nečaku Edvardu, sinu Franceta, 200 K; 20) nečaku Rihardu, sinu Franceta, 200 K; 21) 2 kravi na svojem posestvu v Vrdehi zapuščam svojim nečakom, Ivani, Rihardu in Edvardu; 22) svojima svakinjama Heleni in Ivani zapuščam vsaki po 25 K. Te dve sta si skozi dolga leta prihranili lepo svotico, kajti od njih nisem nikdar videl vinarja; 23) cerkvenemu slugi v Trebčah, Jakobu Kralju, zapuščam 50 K.

24) Svoji oskrbnici Katarini Kristanovi, hčeri zak. Andreja Kristan in Lucije Smerdelove, zapuščam za njeno dolgoročno zvesto službovanje do smrti rento za 800 K (reci osemsto kron) letno, sobo nad kuhinjo s popolno posteljo in vso opravo, ki se nahaja v sobi, pravico bivati v jedilnici, polovico oprave v isti, polovico kamenine, mizno orodje, stolice, steklenino, šivalni stroj, uro na nihalo, nože, vilice in žlice, mizo in drugo, kar si izbere, uporabo kuhinje, kleti, malega hleva, lope, uporabo polovice vrta, njivo za hišo Dolina, dalje mrvo, stelo in les za kurjavo, eno kravo, uporabo enega svinjskega hleva. Po moji smrti prejme skozi celo leto svojo plačo.

Če proda vodo trebenske jame, ki je moja last, dobi kupnino per 2000 K (reci dvatisoč kron). Ona bo mojemu univerzalnemu dediču gotovo tudi po moji smrti izkazovala dobra dela. Pustim jej vsa svoja oblačila in perilo, ona naj jih razdeli potrebnim po svojem preudarku. Dajem jej pravico, da se za svojo rento in kar jej gre, intabulira (zemljejnjo vknjiži). Zapuščam jej tudi omaro za perilo, katero ima tudi sedaj. Zapuščam jej čebelnjak s čebelami in vso perutnino.

25) Od g. Hermana Stucklerja imam terjati dolg K 1858 K 59 vin. 26) Od zakonskih Ivana Fonda in Terezije, rojene Polivanijeve, imam terjati dolg 1256 K, katere sem jima posodil.

27) Za mojega univerzalnega dediča imenujem Mateja Hrovatina, svojega nečaka, sina zakonskih Vincenca Hrovatina in Franciške rojene Sosičeve, rojenega 15. septembra l. 1887. na Opčinah in stanujočega št. 193 ravnotam. Za slučaj, da umre on, ne da bi zapustil dediče, preide moje celo premoženje na njegovega najmlajšega brata Vincenca Hrovatina, rojenega dne 8. januarja l. 1901.

28) Moje rojstne hiše v Trebčah št. 50 moj dedič ne sme prodati. Upam, da se bo moj dedič z mojim, moralnim obnašanjem izkazal vreden te dobrote.

29) Za svojega testamentarnega eksekutorja imenujem svojega ljubega prijatelja, velečastitega gospoda Josipa Macarola, duhovnika v Škedenju in mu zapuščam za njegov trud 300 K.

30) Zahvaljujem Boga za vse prejete dobrote v celem življenju, za ljubo zdravlje, katero mi je podaril vse življenje. Prosim ga, da se izkaže meni ubogemu grešniku milostljiv in mojo dušo milostljivo vzame k sebi.

To sem po korenitem premisleku, pri popolni zavesti napisal in hočem, da se tako izvrši.

Trebče, 20. majnika 1910.

Sodni dvor je nato stavil porotnikom sledeča

vprašanja:

1. Glavno vprašanje: Je-li obtoženec Karl Hrovatin kriv, da je dne 19. jun. 1912 v Trebčah ravnojač z namenom, usmrtiti Katarino Kristan, zamahnil na zavraten način večkrat z nožem proti imenovani Katarini Kristan, vsled česar je zadobila poleg več lahkih in težkih telesnih poškodb tudi rano težke narave, ki je povzročila izkrvavljenje, katero je imelo za posledico smrt Katarine Kristan, nastopivšo takoj potem?

2. Eventuelno vprašanje: za slučaj zanikalnega odgovora na glavno vprašanje: Je-li obtoženec Karl Hrovatin kriv, da je dne 19. junija 1912 v Trebčah ravnojač ne sicer z namenom, usmrtiti Katarino Kristan, ampak z drugim sovražnim namenom zamahnil na zavraten način večkrat z nožem proti imenovani Katarini Kristan, vsled česar je zadobila razven več lahkih in težkih telesnih poškodb tudi rane težke narave, ki

lastnik.

Anton Turk,

Voditelj: Fran Szolik.

Zagotavlja točno postrežbo z najboljšim blagom se priporoča.

Na željo se razpošilja tudi po poštenu povzetju.

v originalnih steklenicah. Zaloga vsakovrstnih likerjev.

SOKOL, COGNAC MEDICINAL, ČAJNI RUM, ALTIVATER, AMARO D'ISTRIA, PELINKOVAC,

ORIGINALNI VLAHOV PRVE VRSTE

v ulici Ghega števil. 10.

in zalogo likerjev

ZGARN

Podpisani priporočam c. občinstvu svojo na novo urejeno

... NARODNA POSOJILNICA IN HRANILNICA v TRSTU ...

NOVA ULICA ŠT. 13, II. NADSTROPJE

VLOGE NA KNJIŽICE IN TE KOČI RAČUN **4 1/2 - 4 3/4 - 5%** OBREŠTUJE S POLNIMI

PRODAJA SREČKE NA MALE MESEČNE OBROKE. — IZKAZE POŠILJA NA ZAHTEVO. POSOJA A MENIJE IN VREDNOTE. — POSREDUJE ZAVAROVANJA VSEH VRST.

Deležnik

s primerno glavnico vstopi lahko takoj v solidno, dobro upeljano obrtno podjetje z letno rentabilnostjo K 20000. Naslov pove Inzer. oddetek pod št. 2397.

Zobotehnik iz Nemčije Josip König

diplomiran na zobotehnični akademiji v Parizu.

... TRST ...

ulica S. Nicolò št. 18, II. n.

Plačila na mesečne obroke.

Pristne orientalske preproge

vsake velikosti in vsake razsežnosti najfinejše in najbogatejše

antične in moderne orientalske preproge,

orientalske bronce in haremska vezanja dobavljiva

M. GABAI, Trst, Corso, Capo piazza števil. 2, (palača Modello).

Sprejemajo se vsaka popravila preprog in stare preproge se zamenjajo.

CROATIA ZAVAROVALNA ZADRUŽA V ZAGREBU.

Edini domači zavarovalni zavod.

Ustanovljena leta 1884

Centrala: Zagreb, v lastni hiši, vogal Marovske in Preradovičeve ulice.

Glavna zastopstva: Ljubljana, Novisad, Osijek, Reka, Sarajevo.

Podružnica: v Trstu, Via del Lavatoio št. I. II. nad.

--- Telefon 25-94 ---

Ta zadruga prevzema pod ugodnimi pogoji sledeča zavarovanja:

1) Na življenje

- 1) Zavarovanje glavnice za slučaj doživljenja in smrti,
- 2) Zavarovanje dote
- 3) Zavarovanje življenske rente.

2) Proti škodi po požaru

- 1) Zavarovanje zgradb (hiš, gospodarskih zgradb in tovarnen,
- 2) Zavarovanje premičnin (pohištva, prodajalniškega blaga gospodarskih strojev, blaga itd.
- 3) Zavarovanje poljskih pridelkov (zita, sena itd.)

3) Zavarovanje steklenih šip.

Zadružno imetje v vseh delih znaša K 2,713.674-13

Od tega temeljna glavnica K 800.000.—

Letni dohodek premije s pristojbinami K 1,363.040-89

Izplačane škode K 4,970.238-48

Sposobni posredovalci in akviziterji se sprejmejo pod ugodnimi pogoji.

Natančnejše informacije daje Podružnica „Croatiae“ Trst, Via del Lavatoio št. I. II. n.

in glavno zastopstvo „Croatiae“ v Ljubljani (Trdka Kmet in Silvar)

Zastopnika za Goriško s sedežem v Gorici sta Franc Perko v Stolni ulici in D. Gilčvert, ulica Bertolini števil. 20.

je provzročila izkrvavljenje, katero je imelo za posledico smrt Katerine Kristan, nastopilo takoj potem?

3. **Dodatno vprašanje:** za slučaj potrdilnega odgovora na glavno ali eventualno vprašanje: Jeli izvršil Karl Hrovatin dejanje v glavnem oziroma eventualnem vprašanju le vsled nepremagljive sile?

Nato je govoril

državni pravdnik,

ki je povdarjal v začetku, da sloni ta tragedija, ki se je doigrala v Trebčah, na treh motivih: na odvrtnosti župnika Hrovatina napram njegovim sorodnikom, na slabem ravnanju Kristanove s Hrovatinovimi in končno na malenkostnem znesku 10 K, ki jih je obtoženec podedoval po svojem stricu župniku.

Poudarjal je nadalje, da je obtoženec storil svoje dejanje pač popolnoma prostovoljno. Če se izgovarja, da je storil to iz ljubezni do svojih starišev, je pač to malo čudna ljubezen, da hoče človek izkazovati ljubezen s tako grozovitim hudodelstvom.

Obtoženec je že zdavnaj pred svojim dejanjem imel namen umoriti Kristanovo, saj je sam rekel napram nekaterim pričam, da ne ve, kaj se zgodi, ko pride domov ves razjarjen vsled malenkostne dedščine, a po storjenem umoru se je izrazil napram orožniku Jünglingu, da je že takoj po župnikovi smrti sklenil umoriti Kristanovo.

Umljivo je, da so tisti dan žaljive besede Kristanove, naj gredo beračiti on in njegovi starši, res zelo razburile obtoženca, umljivo bi bilo, če bi bil morda odgovoril s klofuto, ali kako drugače, vendar pa ne na tako strahovit način, z velikim nožem. Zahrbtno, da ga ni videla, je enajstkrt udaril po njej z nožem, in celo nož majal v rami.

Pa naj le potem prihajajo sem gospodje Trebenci in govore o dobrem srcu obtoženčevem. Ali je bil obtoženec hinavec, ali pa ne znajo gospodje Trebenci ločiti dobro od zlega, ko so se od obtoženca poslavljali z živio-klici kot od junaka-zmagovalca!

Obtoženec je pred preiskovalnim sodnikom in orožniki sam priznal ponovno, da je imel namen umoriti Kristanovo, da reši starše. In gotovo tudi ni ravnal vsled nepremagljive sile, kajti priznal je sam, da je bil trezen, da ni bil pijan. Res je mogoče, da je nastal v njem namen, ko so govorili ljudje, da bi bilo bolje tako, toda tedaj, ko je pograbil za nož, je imel gotovo namen, da jo umori.

Kristanova je mrtva, a to naj bi ne bil povod, da bi bili porotniki milostivi napram živim. Naj je bila Kristanova taka ali taka, dolžnost porotnikov je, da pomagajo pravici do veljave in tisti božji in človeški postavi, ki pravi: ne ubijaj!

Branitelj dr. Mandić

je v uvodu svojega govora izvajal, kako je glavna vodilna sila dandanašnjega življenja posameznika in vsega človeštva skoraj edino le hrepenenje, poželjenje po mamoni. Zgodovina našega stoletja nam je zgodovina pobojev, požigov, moritev. Tako pač postane človek, trezen, pameten, morilec morda zaradi denarja, zaradi dedščine. Prav ista zgodovina nam pa tudi pripoveduje toliko slučajev, da je najboljši prijatelj in hipnem izbruhu strasti ubil svojega najboljšega prijatelja.

Današnji proces je strogo psihologičen. Branitelj zato tudi ni predlagal, naj preiščejo obtoženca zdravniški izvedenci. V takih slučajih pa tudi ne zadostuje za označenje dejanja morda le konstatacija, kakor jo hoče imeti državni pravdnik, kak nagib je vodil obtoženca v trenutku njegovega dejanja, temveč je treba poseči daleč nazaj. Današnjemu procesu b se namreč dalo z vso pravico reči „prokletstvo dedščine“. Če bi bil župnik Hrovatin drugače disponiral s svojo dedščino, bi bila Kristanova še živa in Karol Hrovatin ne bil danes na obtožni klopi. Srečno je živel Hrovatinova rodbina v Trebčah. Delali so sicer, kakor živina, toda imeli so upanje — saj jim je to vedno obljubljal župnik Hrovatin, da postanejo kdaj gospodje, ko dobe njegovo dedščino — da ta njihov trud ne bo zastonj. Da ni ravno uspevalo njihovo gospodarstvo, kakor je želel don Hrovatin, je bilo pač to, ker so bili dobri, ker niso skoparili, ker niso gonili od svojih vrat potrebnih ljudi. Vendar pa so bili srečni.

Toda stvar se je nenadoma izpremenila, ko je prišel don Hrovatin v Trebče in z njim — Kristanova, katera se sme z vso pravico imenovati zloduh Hrovatinove rodbine. 60 priče je soglasno pritrdilo to.

Obširno je potem govoril o razmerah Kristanove in župnika Hrovatina, nad katerim je imela vso oblast, ter o razmerah med Kristanovo in Hrovatinovo rodbino, kako je hotela postati žena obtoženca vzlic svoji starosti. Vedela je, da je ona prava gospodarka župnikovega premoženja, hotelo se jej je tudi še ljubezni in to od obtoženca, ki jej je pa ni hotel in ni mogel vračati. In tudi starši niso hoteli te ženitve. Tedaj pa je Kristanova postala prava furja in odtodaj se začnajo neprestane šikane, neprestano trpinčenje Hrovatinove rodbine.

Priče so izpovedale, da je metala obtoženčevi materi smeti v jed, starega Hrovatina je ponomčal ob 10, v dežju pošiljala na njivo, aničevala celo rodbino, jo psovala na vse mogoče načine itd. In še več: tedaj, ko so prodajali Hrovatinovim zadnjega vo-

liča in kravico, se je smejala, rogala njihovemu robstvu. Junak mora biti človek, da se premaga v takem slučaju. In obtoženec se je premagal.

Glavno delo maščevanja Kristanove pa je bilo razdedinjenje Hrovatinove rodbine, oziroma današnjega obtoženca. Dosegla je s svojim velikim vplivom na starega župnika, da je zapustil svoje premoženje tujcu. Obtoženec je bil tedaj v Tržicu, ko je potem dobil obvestilo, da mu je bogati stric zapustil 10 kron. Umljivo je, da ga je strahovito zadela ta vest, in nič ne bi bilo čudnega, ko bi bilo tedaj prišlo pri njem do izbruha; a vendar se je premagoval tedaj in tudi pozneje, ko so ga ljudje dražili z njegovo „velikansko“ dedščino.

Usodni dan je bil na Opčinah, kjer je bil pri glavnem dediču in tam dobil v dar — dve kroni. In vzel ju je, premagajoč se. Vrnil se je v Trebče, pil morda nekaj, potem šel domov, kjer ga je Kristanova s svojimi zbadanji in bridkimi žaljkami zadela tako zelo, da je pograbil nož. A še se ni premislil, toda ko ga je Kristanova poslala s starši vred beračiti, tedaj se ni mogel več premagati.

In potem ves oni neodvnljivi vpliv javnega menenja, ki je govorilo dannadan glasneje, da je edina pomoč za odpravo teh neznosnih razmer pri Hrovatinovih smrt Kristanove, ki je z vsemi svojimi močmi delala na to, da popolnoma uniči in ubije Hrovatinovo rodbino. Pod tem neodoljivim pritiskom javnega menenja, podpiranim po vednem trpinčenju in šikaniranju s strani Kristanove, je obtoženec pač moral storiti kar je storil. Zato naj porotniki potrdijo ali glavno, ali eventualno vprašanje, potrdijo pa tudi dodatno vprašanje in s tem izrečejo, da je storil svoje dejanje le vsled nepremagljive sile, da torej ni kriv.

Vsa tržaška okolica sočustvuje z obtožencem in mu želi srečnega izida današnje razprave, da se vrne zopet med nje. V tržaški okolici ne rastejo zločinci, in če se res kedaj zgodi kaj takega, morajo biti zato tudi res izredni vzroki. Simpatije vsega okoličanskega ljudstva so najbolji dokaz, da obtoženec ni kriv. Dejanje njegovo je storjeno, prokletstvo dedščine je zahtevalo svojo žrtve, ki je mrtva, ki pa ne zahteva maščevanja. Porotniki naj torej tudi ne žrtvujejo živega mrtvim, pač pa naj ga vrnejo živim, v misli, da bomo pač enkrat vsi sojeni.

Pravorek porotnikov.

Po obširnem in temeljitem vsestranskem reasumeju predsednikovem so se porotniki umeknili v posvetovalnico, nakar je po skoraj enournem posvetoivanju njihov načelnik g. Ivan Prelog ob grobni tišini vkljub nabito polni galeriji proglasil sledeči odgovor na stavljena vprašanja:

Glavna vprašanje (zavratni umor): „ne“ z 12 „ne“.

Eventualno vprašanje (zavratni uboj): „ne“ z 8 „ne“ proti 4 „da“.

Nato je predsednik takoj razglasil razsodbo,

v smislu katere se Karol Hrovatin oprošča vsake krivde in kazni.

Na galeriji je ob tej razsodbi izbruhnulo viharno odobravanje, ki so ga pazniki komaj utišali. Oproščenec se je s solzami v očeh zahvalil branitelju in mu iz hvaležnosti poljubljal roko.

Velikanska množica je pričakovala oproščenca pred sodnim poslopjem in mu čestitala na oproščenju.

Društvene vesti.

Pevsko društvo „Trst“. Prihodnja vaja za mešani zbor se bo vršila v petek **Telovadno društvo „Sokol“ v Skednju.** Martinov večer se vrši v soboto dne 9. t. m. ob 8 zvečer in ne kakor pomotoma javljeno ob 9. Na sporedu je petje. Iz prijaznosti sodeluje pevsko društvo „Velesla“, z odboja, kuplet, tombola, dobiček živa gospos, burka, šalja pošta. Prijatelji zabave dobro došli! K obilni udležbi vabi odbor.

Podružnica „Glasbene Matice“. Dne 8. vaja za ženski zbor. Pevovalja.

Tržaško veteransko društvo „Cesar Franc Josip I“ naznanja, da se dne 2. dec. ob priliki obletnice nastopa vladanja Nj. Velikanstva Cesarja Frana Josipa I. iz naložene glavnice po g. Orestu vitezcu Bischoffu, izda denarni znesek v dobrodelne namene. Člani društva, ki se hočejo zglasiti za podelitve, so vabljani, da do 20. nov. t. l. predložijo utemeljeno prošnjo društvenemu uradu, ul. del Geisli št. 12.

Na občnem zboru akad. društva slov. agromov „Kras“ dne 31. oktobra t. l. je bil izvoljen sledeči odbor za tekoči semester: Predsednik: Viskak Rudolf, kult. tehn., podpredsednik: Mikuz Franc, poljed. tehn., tajnik: Šušteršič Mirko, gozd. tehn., blagajnik: Pirč Afraz, kult. tehn., knjižničar: Širel Mirko, kult. tehn., gospodar: Dolgan Franc, gozd. tehn., namestnika: Supanič Ivan, poljed. tehn., Sprygar Erh, gozd. tehn., preglednik: Kropivšek Franc, poljed. tehn., Gosar Ivan, gozd. tehn.

Mar. del. organizacija.

Zatajiti jih hočejo. Socijalni demokratje so se ustrašili javnega menja, zato so zatajili svoje člane, ki jih imajo v čistilnici petroleja. Njihova „Zarja“ pravi, da v čistilnici petroleja ni niti enega soc.-dem.

Kakšna ostudna laž! Že zadnjič smo poročali, da so kurjači te tovrstne organizirani vsi pri soc.-dem., kar je tudi resnica. Na zadnjem javnem shodu so soc.-dem. zasopniki bili za skupen nastop. Kar naenkrat pa niso hoteli pred ravnateljstvo skušno z deputacijo NDO. Zakaj? Ker so, kakor so povedali sami, dobili povelje iz Trsta, da ne smejo romati pred ravnateljstvo z „nadaleskarji“, ker bi bila potem, če bi se kaj dobilo, ne le zasluga soc.-dem., ampak tudi NDO in sicer v prvi vrsti, ker je ona začela gibanje. Pa še nekaj. Soc.-dem. so stem namenom hoteli, da bi šla pred ravnateljstvo samo deputacija NDO, da bi temlehteje spravili člane NDO iz tovarne. Soc.-dem. so bili pripravljeni na krumirstvo, sta so že na strani kapitalistov, kakor vselej Hotel so spravili člane NDO na cesto in preskrbeli dela v tovarni svojim članom. Te le zločin, kar ti ljudje uganjajo. So bili pač že od nekdaj kapitalistiška štafa in taki hočejo ostati t. d. zanaprej. V boj proti te zapreki modernega delavskega gibanja! V boj proti škodljivcem slovenskega proletariata!

Zidarji mesta in okolice! Vas va bimo na javen shod, ki se bo vršil jutri ob 6.30 zvečer v veliki društveni dvorani, v ulici S. Franciška št. 2. — Dnevni red: 1. Pol. ž. zidarjev in posredovalnica dela, 2. Pomen zidarske organizacije 3) Slučajnosti. Zidarji! Pridite na shod polnoštevilno!

Odbor zidarske skupine „Nar. delavske organizacije“ v Trstu.

Pripr. odbor skupine parke'nih stavcev sklicuje za jutri ob 7.30 zvečer ustanovni občni zbor v društvenih prostorih, v ul. S. Franciška št. 2. Dnevni red: Volitev odbora.

Zidarjem v Škedenju naznanjamo, da se bo vršil danes ob 6.30 zvečer društveni shod zidarjev v prostorih „Gospodarskega društva“ v Škedenju.

Dnevni red: „Slovenski zidarji in kon-sorcijska posredovalnica dela.“ Pridite v velikem številu, kajti potrebna je obilna deleža.

Posredovalnica dela. Išče se dekla za gostilno. Nastov: Posredovalnica dela NDO, v ul. S. Franciška 2.

Vesti iz Goriške.

Žalostna smrt oficirja avijatika. — Artistid pl. Petrovič, nadporočnik pri 72. pešpolku iz Šopronja, se je vzdignil včeraj ob 9. zjutraj z monoplanom „Erich“ na Velikih Rujah v ozračje. Vreme je bilo krasno, niti lahni vetriči niso pihljali čez širno ravan in vsak je bil prepričan, da se posreči nadporočniku krasen polet. Z istim monoplanom je šilil pol ure prej v izredno višave poveljnik pilotov nadporočnik Stojanovič in prepričal se je, da funkcijonira motor brez vsake napake. — Nadporočnik Petrovič je že zletel v širnem koloborju kolu Velikih Rujc in hotel je pokazati svojo izvežbanost s tem, da se je obrnil v nenavadno ostri kurvi z monoplanom zopet proti hangarjem. Po mnenju navzočih oficirjev-avijatikov je bil ravno ta smeli čin pilotov vzrok, da ni mogel več manevrirati s perutni monoplana in da je bil ta prepuščen samemu sebi. Iz višočine 60 metrov je pal monoplan z grozno naglico skoro vertikalno na zemljo. Ko so prišli oficirji na kraj nesreče, so zagledali grozen prizor: aeroplan razbit, zlomile so se mu periti in rep in motor je tako pokvarjen, da ni več za nobeno rabo. — Med to razbito šaro je vzdihoval nesrečni oficir, ki je imel ob nogi naravnost zmečkani in razbito črepijo. Dr. De Franceschi mu je nudil prvo pomoč, vsa spretnost priznanega kirurga in veda vojaških zdravnikov mu ni mogla pomagati.

Nesrečnej je v silnih bolečinah izdihnil ob 9. zvečer. (O nesreči smo že včeraj na kratko poročali. Ur d.)

Občni zbor „Slov. Čitalnice“ v Gorici se bo vršil dne 17. novembra ob 10. dopoldne v društvenih prostorih v „Trgovskem domu“ s sledečim sporedom: 1) Poročilo odbora in preglednikov, 2) Volitve, 3) Slučajnosti.

V slučaju nesklepnosti se vrši pol ure pozneje izredni občni zbor brez ozira na številni prisotni članov.

Iz Solkana smo prejeli pritožbo protitamošnjemu vodtelju oddelka finančne straže, da brez potrebe šikanira ljudi. Tudi pregled prednika da so vestno vršili svojo tožnost, so poznali zakone, a vendar ni bilo pritožbe proti njim. Sedanjil voditelj pa dela strankam — posebno krčmarjem nepotrebne stroške in sitnosti, od česar niti c. k. erar nima dobička, ampak le škodo. Želeti bi bilo, da se temu odpomore, če j namreč pritožba opravičena.

Izvoz svinjske masti.

5 kg visoke sirove bagvunske masti, sveže iz klavnice, pošiljam po povzetju za 11 kron in razpuščeno svinjsko mast. — Poštino plačam jaz.

V. HAMAR, Izvoz svinjske masti
Praga-Martin, Češko.

Podpisani naznanja al. občinstvu, da je odprl

v ulici Belvedere št. 28

MESNICO

v kateri prodajam: goveje, telečje, jančje, kostrunje meso in izbrano perutnino po brezkonkurenčnih cenah.

Nadejam se, da me s svojo obdatno počasti s svojimi naodili. — Najudanjši

ANDREJ ZVANELLI.

Dr. Fran Korsano

Specijalist za sifilitične in kožne bolezni

— IMA SVOJ —

AMBULATORIJ

v Trstu, v ulici San Nicolò št. 9 nad (Jadransko banko).

Sprejema od 12 do 1. in od 5^h do 6^h, pop.

Specijalitetni predmeti iz gumija

Friderik Steindler

Trst, ul. Acquedotto št. 12.

Irigatorji, vata, toplomeri za mrzlico, cilindri za plin, povoji, napetniki iz gumija, parfumi. — Prodaja in popravila galoš in črevljev za t-lovadce.

Velika zaloga higijeničnih predmetov orig. franc. iz gumija in ribjega mehurja.

Zdravljenje krvi!

Čaj „Tisotteri evet“ (Millefort)

Čisti kri ter je izvrstno sredstvo proti onim slučajem, če peče v želodcu, kakor proti slabemu prebavljanju in hemoroidam. — J eden omot za zdravljenje stane 1 K ter se dobiva v odlikovani lekarni

PRAXMARER - „AI DUE MORI“

Trst (mestna hiša) — Telef. 377. Poštne pošiljke se izvršujejo takoj in franco ako se dopolnjekron 1/10.

Mirodilnica

Ivan Kamauli

Sv. Ivan pri Trstu.

Naznanjam slavnemu občinstvu, da se preselim v lasno hišo blizu „Narodnega doma“.

Priporočam se za obilen obisk udani

Ivan Kamauli.

Kron 6200!!

AUTOMOBILI FORD 1911

Unalveža tovarna sveta. Izdelovanje letno 40.000 avtomobilov. CHASSIS 20 HP šest raznih tipov kočij. Kočija „FORD“ je najpopolnejša, najhitrejša in najekonomičnejša. — Generalni zastopnik

ANTON SKERL . TRST
Piazza Goldoni 10—11, Tel 1734

Velika centralna garaža, ulica dei Bachi 16, vegal ulica Boschetto. TELEFON 2247. STOCK PNEUM GOODRICH (amerikanke). **Automobili na posodo po smerni ceni** — Parso in vedravanje avtomobilov — — Solidna postreba

UMETNI ZOBJE

Plembiranje zobov

Izdiranje zobov brez

= vsake bolečine =

Dr. J. Čermák V. Tuscher

zobozdravnik konz. zobni tehnik

TRST

ulica della Casarona št. 13, II. n.

Vesti iz Istre.

Iz Boljunca, 4. novembra 1912. — Včeraj zvečer je po dolgi in mučni bolezni previden se svetotajski za umirajoče umrl tu v Boljuncu Josip Žerjal pok. Antona, občinski odbornik sodni cenilec in posestnik. Ob smrtni postelji so mu stali vsi otroci, katerim je pred odhodom v večnost podal roko v slovo. Pokojnik je bil jako blaga duša in v obče priljubljen, ne le v domači vasi, ampak v celi občini in tudi o sosednji tržaški okolici. Zapustil je tri sine (2 vojaka) in 5 hčera, katere je vzgojil vse v dobrem narodnem duhu. Storo vsi člani njegove družine so bili člani in pevci društva „Prešeren“.

Pogreb bo dne 5. nov. 1912 ob 4 pop. iz hiše žalosti n. pokopališče v Boljuncu.

In tukaj dragi Jože, ti kličemo ob odprtem grobu: Bodi Ti Bog milostljiv, lahka Ti domača zemlja in slava Tvojem spominu!

Iz Doline, 5. nov. 1912. Tudi prebivalstvo dolinske občine se zaveda težkega bja, ki ga bijejo naši bratje na Balkanu. Obč. svetovalec Maver Josip iz Boljunca je nabral v gostilni Piciga 740 K (darovali so: Kenda Ivan 240 K, Zobec Anton Čižec, Mahnič Ivan Kolonbarc, Maver Josip in Žerjal Matija po 1 K, Lovro Piciga 60 v, Jercog Valentin 40 v). Občinski tajnik San-

cln je nabral 2818 K (darovali so: Kenda Ivan 5 K, Žerjal Ivan iz Boršta štev. 1 in Peter Parovel Ulčer po 3 K, Štadelj Jakob v spomin pok. soproge 2 K, Babič Marija in Banko 2 K Sanci A. P., Olenik Josip, Vrtovec Linč, Vizlitt Srečka, Savec Anton krojač, Furjanč Anton godec, Sorletti Santo mesar, Trčer Fran, Krsan Tomaž upokojenca, Lovriha Anton Čubec, Petros Matija mlinar po 1 K, Slavec Lovro, Štranj Marička po 50 v, Giacopelli Jakob 60 v, Sedmak Luka, Foravs Anton, Štranj Ivan Jurjev po 40 v, Vodopivec Ivan Potokar 30 v, Vizlitt Jagnjenka, Sergij in Stevoj ter Pavlič Luka Berač po 20 v, Lovriha Jakob in Štranj Miha po 24 v.

Skupaj torej 3678 K, ki so se odposlali upravi „Edinosti“.

Lovsko in strelsko društvo za Istro bode imelo v četrtek 14. t. m. izreden občni zbor ob 5 pop. v prostorih g. Ant. Jakomin pri Gregoričih s tem-le dnevnim redom: 1) Poročilo predsedništva, 2) Pritožbe, razsodbe, izključenja, 3) Slučajnosti. Istega dne se vrši skupen lov na rezerviranem lovišču. Zbirališče je „Štergatovec“ ob 8 zjutraj. Vsak lovec mora imeti po enega pametnega poganjača na svoj račun; otroci so izključeni. Srnice, fazani in fazanke se ne smejo streljati nikjer. Nečlani nimajo pristopa. Psi so dovoljeni. Vsi čuvaji morajo biti tega dne ob 8 ra zbirališču.

Mali oglasi

Izpadle lase kupujem ter izdelujem vsakovrstna najmodernejša lasna dela. ANDREJ ROJIC, ul. Acquedotto 20. 1751

Sprejemem pomočnika, kateri je izurjen tudi za štedilnike A. Skrinjar, ključavničarski mojster. Si žana. 2476

Lokal, primeren za kavarno, se odda v najem. Pojasnila v isti hiši, via Trieste, nasproti demobranski vojašnici v Gorici, II. nadstr. 2477

Proda se posestvo v lepi legi v središču Cirkuca. Posestvo obstoji iz njiv, travnikov, gozdov, vrta in gospodarskih poslopij: hiše d. eh. h. evov, bokanah ter enake kleti in skednja. Hiša je opremljena z vodovodom in se nahaja v hiši dobro uspevajoča trga vina s specerjakim blagom, kar je tudi važno za trgovce. Proda se tudi sama hiša. Vzrok je šola v Vodicah, Istra. Več pove Jožef Ronko, Cerkuca. 2478

Pariški modeli, opremljeni klobuki ter športni klobuki. — Prenavljaja. Cene najzmernejše. Ul. Nuova 45, I. 2482

Stanovanje se tako odda. Soba, sobica in kuhinja. 24 kron mesečno. Ulica delle Lodole 6, pri Sv. Jakobu. 2481

Dobra domača hrana se dobi v ulici Artisti št. 10, II. levo. 2483

Prodajo se vrata, okna, tramovi, opeka. — Sanič, nasproti Excelsior Palace Hotel. 2484

Iščem učenca, mizar. Belvedere 10. 2485

2 sobi, zračni, se takoj oddaste. Ul. Margherita št. 5, I. nadstr. 15. 2480

Rebula, sladka, 60 vinarjev, ne izpod 56 litr., postavljena na kolodvor v Gorici. Ulica Teatro 20, Vidmer. 2397

Fotograf Antona Jerkiča naslov: Trst, ul. delle Poste 10, Gorica, Gospodstva 4440

Ženske lasi izčeljnane in rezane kupujem po dobri ceni. A. Šebek, 1366

Prodaja bombaževine, slik in dežnikov na mesečne obroke. Via Chiozza št. 6, I. nadstropje, Ivan Klun.

Anton Krušič, krojaški mojster v Gorici, tekališče Frana Josipa št. 36. Izdeluje obleke po meri v vsakem kroju. Sprejema tudi naročila izven Gorice. Pri naročilu zadostuje prava mera. V zalogi ima raznovrstno blago ter razpošilja uzorce na ogled. Cene zmernne.

PRIPOROČLJIVE TVRDKI

Krojači:

FRAN RUPNIK, krojaški mojster, Trst, ulica Geppa št. 10, I. m.

DELNIŠKA DRUŽBA GREINITZ

Corso 18 - TRST - Corso 18

ZADNJE NOVOSTI

PEČI

vseh sistemov

za kurjavo s plinom, ogljem in drugim kurilom.

Razven tega bogat izbor

VSEH PRITIKLIN ZA PEČI

po najnižjih cenah.

Slavno občinstvo se prosi, da obiše in pregleda naše **VELIKO SKLADIŠČE PEČI**, ne da bi bilo obvezano kaj kupiti.

